

แนวทางการพัฒนาการสอนรายวิชาการอ่านการเขียนบทความ
ทางพระพุทธศาสนาโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน
แก่นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา*
GUIDELINES FOR DEVELOPING THE TEACHING OF READING AND
WRITING BUDDHIST ARTICLES SUBJECT BY USING PROJECT BASED
LEARNING FOR STUDENTS OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY,
LANNA CAMPUS

สัจด์ เขียนจันทิก

Sangad Chienjuntuk

นพรัตน์ กันทะพิกุล

Nopparat Kantapikul

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Thailand

E-mail: sangadchienjuntuk2519@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 2) ทดลองแนวทางการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้โครงงานเป็นฐาน และ 3) เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาโดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้แบบสอบถามและแบบประเมินโครงงาน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 118 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตารางแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ยร้อยละ อัตราส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า T - test และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยใช้โครงงานเป็นฐาน มีค่าคะแนนเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยมีปัจจัยจากการทำงานที่เป็นระบบและมีความเข้าใจในสถานะของปัญหาที่เกิดขึ้น และมีปัจจัยเสริมคือ การให้เวลาและความทุ่มเทศึกษาในประเด็นนั้น ๆ 2) ผลการทดลอง พบว่า นักศึกษามีคะแนนก่อนและหลังเรียนเพิ่มขึ้น เพราะมีขั้นตอนในการเรียนรู้ที่ชัดเจน สะท้อนความคิด

* Received 21 September 2021; Revised 13 October 2021; Accepted 17 October 2021

และกระบวนการเรียนรู้ของตนอย่างมีประสิทธิภาพผ่านขั้นตอนที่ 1 ความท้าทายทางปัญญา และการบรรลุเป้าหมาย และขั้นตอนที่ 2 การค้นพบความจริง และ 3) แนวทางการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้โครงงานเป็นฐาน จำแนกเป็นขั้นตอนตามเกณฑ์ได้ 6 ข้อ คือ 3.1) ความท้าทายทางปัญญาและการบรรลุเป้าหมาย 3.2) การค้นพบความจริง 3.3) ผลผลิตเพื่อสาธารณะ 3.4) ได้แสดงความร่วมมือ 3.5) การจัดการโครงงาน 3.6) ผลการทำงานแบบสะท้อนกลับ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาการสอน, การอ่านการเขียนบทความทางพระพุทธศาสนา, การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study and analyze project - based teaching and learning management to promote students' learning skills on moral and ethical aspects of Mahamakut Buddhist University: Lanna Campus, 2) experimenting with project - based teaching and learning management practices, and 3) proposing guidelines for teaching Buddhism by the project - based learning management model. Research designed as the action research with participatory. Data collection was done by using questionnaires and project evaluation forms. Sample group were the 3rd year 118 students. The data analyzed using the frequency, percentage average, Standard deviation ratios, T - test values, and presented with descriptive analysis results. The results revealed that; 1) Buddhist moral and ethical learning skills using Project - Based Learning was a statistically significant increase in the score at .05 with factors from systematic work and understanding of the problem condition. The main factors are systematic work and a greater understanding of conditions of the problem. The additional factors are giving time and dedication to study the assigned issues. 2) The results of experiment also showed that students had positive score in Pretest and Posttest because of clear systematic of Project - Based Learning. Students effectively reflect their ideas and learning process of project work designing and exploring by themselves through Intellectual challenges and achieving goals and through discovering the truth. 3) For the Guidelines of Buddhist learning management with the Project - Based Learning were incorporated into 6 steps approach as

3.1) intellectual challenge and achievement, 3.2) discovery of truth, 3.3) public output, 3.4) Cooperation, 3.5) project management and 3.6) Outcome and work reflection.

Keywords: Guidelines for Teaching Development, Reading and Writing Buddhist Articles, Project - Based Learning, Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus

บทนำ

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อผสมผสาน สร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ทันสมัยเพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความสามารถที่พร้อมพัฒนาสังคมและประเทศชาติ หรือพร้อมที่จะทำการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป (ศิริณา จิตต์จรัส และคณะ, 2560) ดังนั้น กระบวนการเรียนการสอนจึงต้องมีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ เพื่อให้ทันต่อข้อมูลและองค์ความรู้สมัยใหม่และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของโลกยุคดิจิทัลที่ก่อให้เกิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (พาสนา จุลรัตน์, 2561) จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบท่องจำเพียงอย่างเดียว เป็นการจัดการเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ก่อให้เกิดการสร้างสร้งสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้แบบใหม่ขึ้นมาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด และผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการดำรงชีพ (ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน และเฉลิมขวัญ สิงห์วี, 2563) ความเจริญทางเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าไปในทุกด้าน เช่นด้านการแพทย์ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านการสื่อสาร เป็นต้น ส่วนด้านการศึกษา ก็จะมุ่งประเด็นไปที่วิธีการสอนในศตวรรษที่ 21 โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานให้เป็นไปตามความต้องการของสังคม มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เรียกว่าทักษะแห่งอนาคต (Partnership for 21st Century Skills, 2007) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทางพระพุทธศาสนา จัดการศึกษาบนพื้นฐานพุทธวิทยาการศึกษา อาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนกลางและเป้าหมายเสริมร่วมกับหลักวิชาการทางโลกอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนทั้งคณะสงฆ์และเหล่าฆราวาสเป็นผู้ที่มีความรู้ถึงพร้อมทั้งทางโลกและทางธรรมคือได้มีทั้งวิชาการความรู้เพื่อประกอบสัมมาชีพโดยควบคู่กับหลักคุณธรรมจริยธรรมในการใช้วิชาความรู้ที่ได้ศึกษานั้นไปเพื่อสร้างคุณประโยชน์ ไม่มีโทษต่อผู้อื่นและสังคม มีการค้นคว้าวิจัยและกระบวนการเรียนการสอนที่จะเอื้อให้การเรียนการสอนนำเอากรอบแนวคิดที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนควบคู่กับการสอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2549) กอปรกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 ระบุว่าจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้

ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และมาตรา 24 ระบุว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนรู้โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรู้รอบด้านรวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกที่ทุกเวลา มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2547)

รายวิชา ED 1062 การอ่านและการเขียนบทความทางพระพุทธศาสนา (Reading and Writing Buddhist Articles) เป็นวิชาที่เปิดสอนสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โดยจุดมุ่งหมายของรายวิชาคือ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจลักษณะเฉพาะของบทความทางพระพุทธศาสนา รู้คำศัพท์เฉพาะทางพระพุทธศาสนา รู้หลักการ วิธีการและเทคนิคการอ่าน สามารถอ่านบทความทางพระพุทธศาสนาได้ และสามารถเขียนอนุเขตบทความสั้น ๆ อธิบายหัวข้อธรรมในรูปเรียงความเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ รวมไปถึงสามารถย่อความหรือเก็บใจความจากงานเขียนหรือหนังสือทางพระพุทธศาสนาได้ (มหาวิทยาลัย, 2559) ผู้วิจัยในฐานะผู้สอน พิจารณาเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของรายวิชานั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการสอนที่ไม่น่าเบื่อหน่ายและต้องได้รับความสนใจจากผู้เรียนอย่างมาก หากจะให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของรายวิชาแล้ว การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการบรรยายคงไม่บรรลุผล แต่ต้องจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการลงมือฝึกปฏิบัติด้วยตัวของผู้เรียนเองเป็นหลัก โดยเน้นการใช้ภาษาอังกฤษที่สำคัญ 2 ทักษะ คือ การอ่านและการเขียน เพราะช่วยเสริมการฟังและพูดของผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศให้สมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้ การอ่านจึงสำคัญยิ่งทั้งในและนอกห้องเรียน เพราะผู้เรียนมีโอกาसानได้ทุกเมื่อที่ต้องการพัฒนาตนเองและหาความรู้มากกว่าการฟัง พูด และเขียน (อรรชนิดา หวานคง, 2559) อีกเป้าหมายหนึ่งของรายวิชาคือทักษะการเขียนซึ่งมีความสำคัญในการเรียนภาษาอังกฤษและอาจกล่าวได้ว่าเป็นทักษะการใช้ภาษาอังกฤษที่ยากที่สุด เพราะยุ่งยากและซับซ้อน ต้องรวมทักษะการฟัง พูด และอ่าน มาใช้ในการเขียน ต้องใช้ความรู้ ความสามารถทางภาษาอังกฤษ เรื่องไวยากรณ์ คำศัพท์ สำนวน โครงสร้างประโยคให้ถูกต้องเหมาะสมในการเขียนตามเนื้อหาที่จะเขียน (Raimes, A., 1983) การสอนการเขียนในรูปแบบปกติก็เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาในการฝึกฝนมากกว่าด้านอื่นอยู่แล้ว การที่จะ

จัดการเรียนการสอนในรูปแบบของบทความตามจุดมุ่งหมายของรายวิชาจึงยังต้องใช้เวลาและต้องมีกระบวนการและวิธีการที่สร้าง กระตุ้นความสนใจ ร่วมมือ เราให้ปฏิบัติ ให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้เรียนด้วย

การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน ได้รับความสนใจจากนักการศึกษาเป็นจำนวนมากเพราะมีความเห็นว่าเหมาะสมที่จะนำมาเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอน ในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) เป็นการจัดการศึกษาที่ยึดหลักการของ Constructionism ซึ่งพัฒนาต่อยอดจากทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ของ เพียเจต์ (Piaget) เป็นการจัด การเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทมาเป็น “โค้ช” (Coach) ช่วยออกแบบการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน (Partnership for 21st Century Skills, 2019) เปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนที่มี “ครูเป็นหลัก” สู่ “ผู้เรียนเป็นหลัก” โดยมี เป้าหมายจาก “ให้ความรู้” ไปสู่ “ให้ทักษะ” เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ แสวงหาความรู้และนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดเป็นทักษะชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2556) สอดคล้องกับแนวคิดของ จอห์น ดิวอี้ ที่กล่าวถึงการเรียนโดยยึดผู้เรียน เป็นหลักว่าเป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นคนลงมือปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเปลี่ยน จาก “ผู้รับ” มาเป็น “ผู้เรียน” และเปลี่ยนบทบาทครูจากผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดเป็น “ผู้จัด ประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน” (ทศนา แหมมณี, 2542) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากการเป็นผู้เลือกในสิ่งที่ตนสนใจแล้วเป็นผู้ดำเนินการทุกขั้นตอน ตั้งแต่กระบวนการวางแผน ออกแบบ สร้างสรรค์ ลงมือทำ และประเมินผลงานทุกขั้นตอน (ทศนา แหมมณี, 2551) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการแสดงออกของ ผู้เรียนในสถานการณ์จริงและสถานการณ์จำลอง ทำให้ได้เรียนรู้ผ่านการลงมือกระทำโดยเลือก ปัญหา วางแผนการปฏิบัติ โดยผู้เรียนต้องประยุกต์ใช้ความรู้และประสบการณ์ของตนเอง และ ผู้เรียนต้องสรุปองค์ความรู้ และนำเสนอผลงานอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการเรียนรู้ที่สามารถ พัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) ทำให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้จาก 4 องค์ประกอบ คือ 1) ผลงานอันเป็นผลที่ได้จากการทำโครงงาน 2) การบันทึก ระหว่างทำโครงงาน เป็นเฝ้าสังเกตพบทวนหาเหตุผล 3) การทำรายงานและนำเสนอผลงาน ในรูปแบบต่าง ๆ และ 4) การสะท้อนผลว่าได้เรียนรู้อะไร นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร (วิจารณ์ พานิช, 2556) ดังนั้น จึงเป็นการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความเหมาะสมและ ประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับเป็นหลัก โดยเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อันนำไปสู่การตื่นตัวและเรียนรู้อย่างรอบด้าน คือด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ (ทศนา แหมมณี, 2560) การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน จึงเป็น ทางเลือกอีกรูปแบบหนึ่งที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งในรูปแบบรายบุคคลหรือ แบบรวมกลุ่ม มีจุดมุ่งหมายให้เกิดการเรียนรู้ที่มาจากความต้องการและสนใจของตัวผู้เรียนเอง

ซึ่งเมื่อตอบสนองความสนใจของตัวเองแล้ว ความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากหาข้อมูล แก้ปัญหา เพื่อให้โครงการสำเร็จตามเป้าหมายโดยมีครูเป็นผู้คอยกระตุ้น ให้คำแนะนำ เสนอแนะและให้คำปรึกษาตลอดการทำโครงการ (ดุขฎิ โยเหลา และคณะ, 2557); (มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2554)

จากการที่มหาวิทยาลัยได้มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาโครงการโดยเน้นไปที่เกี่ยวกับสาระภาษาอังกฤษเป็นหลัก ยังไม่มีการบูรณาการผสมผสานกับรายวิชาอื่น ๆ ที่เปิดสอน ประกอบกับการเรียนการสอนรายวิชาการอ่านและการเขียนบทความทางพระพุทธศาสนา เป็นรายวิชาที่ต้องอาศัยความสนใจและลงมือปฏิบัติด้วยตัวผู้เรียนเองเป็นหลัก และยังไม่มีจัดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานมาเป็นเครื่องมือ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานจะมีผลต่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ในรายวิชาการอ่านและการเขียนบทความทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มากน้อยหรือไม่เพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
2. ทดลองแนวทางการจัดการเรียนการสอนการอ่านการเขียนบทความทางพระพุทธศาสนาโดยใช้โครงงานเป็นฐาน
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนการอ่านการเขียนบทความทางพระพุทธศาสนาโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Methodology) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการวิจัย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร รวบรวมข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ผ่านการทำโครงงาน สำรวจ รวบรวม บันทึก และประเมินผลงานของกลุ่มตัวอย่างที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาโครงการภาษาอังกฤษและการอ่านการเขียนบทความวิชาการทางพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากตอนที่ 1 เพื่อค้นหา ว่าสภาพประเด็นปัญหาทางสังคมผ่านหัวข้อโครงงานและกิจกรรมดำเนินไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่ และได้มีการบรรยาย อธิบายแนวทางการแก้ปัญหาโดยใช้คุณธรรมและจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา

ได้อย่างเข้าใจมากน้อยหรือไม่ และรวบรวมข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อการนำไปวิเคราะห์หาแนวทางการสอนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในหลักธรรมและการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมผ่านการเขียนโครงงานเป็นฐานและนำเสนอในรูปแบบการเขียนบทความทางพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 การทดลองแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อทดสอบประสิทธิผลของนวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอนขั้นนี้ โดยกำหนดกรอบแนวคิดไว้ 5 ขั้นตอนคือ 1) การกำหนดปัญหาจากสถานการณ์ (SITU) 2) กำหนดแนวคิดทางเลือก (IDEA) 3) ลงมือปฏิบัติ (DOING) 4) พัฒนาผลผลิตสู่นวัตกรรม (INNO) และ 5) การนำเสนอผลงาน (PRESENT) และมอบแนวทางในวันแรกที่เริ่มทำโครงงาน มีการแลกเปลี่ยนอภิปรายการทำงาน หลักคุณธรรมจริยธรรมและหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา วางแผนและทำโครงงานของกลุ่มตนเอง เมื่อถึงปลายภาคเรียนจึงมีการนำเสนอโครงงานและนำเสนอบทความวิชาการทางพระพุทธศาสนา ผู้ทำวิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนทั้ง 5 ผ่านเอกสารและการบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ปีการศึกษา 2561 จำนวน 65 รูป/คน และปีการศึกษา 2562 จำนวน 53 รูป/คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาโครงงานภาษาอังกฤษและการอ่านและการเขียนบทความทางพระพุทธศาสนา โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบประเมินผลงาน ซึ่งสร้างโดยการศึกษาเอกสาร หนังสือ วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ และสร้างแบบวัดประเมินผลโดยนำคุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ที่นักวิจัย/นักทฤษฎีเห็นสอดคล้องกันมาสร้างแบบประเมิน นำแบบวัดไปทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยการหาค่า IOC ข้อคำถามที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ .50 ถือว่าผ่านเกณฑ์พิจารณาและสามารถนำไปทดลองใช้ได้ จากนั้นนำไปปรับปรุงและแก้ไขแบบประเมินตามคำแนะนำ นำแบบประเมินที่มีการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปใช้เก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน

ผู้วิจัยจัดทำกรรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากแบบสอบถามและรวบรวมผลงานโครงงานของนักศึกษาแบบงานเดียวในรายวิชาโครงงานภาษาอังกฤษและการอ่านและการเขียนบทความวิชาการทางพระพุทธศาสนา โดยเนื้อหา (Content Analysis) จากนั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์ขั้นตอนและกระบวนการเรียนการสอนออกมาเป็นขั้นตอน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิเคราะห์ ค่าต่าง ๆ คือ 1) ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้วิเคราะห์ข้อมูลในตอนต้นที่ 1 และ 2 ได้แก่ คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม ทักษะด้านความรู้ของนักศึกษา 2) เปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้สถิติ T - test ใช้เพื่อทดสอบความแตกต่าง

ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน 3) วิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานสรุปคุณลักษณะ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ทักษะด้านความรู้เพื่อใช้ในการออกแบบการสอน ด้วย วิธีการสอนแบบโครงงาน Project - Based Learning และ 4) วิเคราะห์เนื้อหาจากการบันทึกอนุทินการเรียนรู้ของ นักศึกษา ระหว่างและหลังจากที่ได้ผ่านการเรียนรายวิชาโครงงานตามแผนการสอนที่ส่งเสริม คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม ทักษะด้านความรู้ และวนกลับเพื่อนำไปสร้างและพัฒนา แนวทางการใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อการเรียนรู้ต่อไป นำเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์แบบ บรรยายพรรณนาเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกิจกรรมและประเด็นที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการทำโครงงาน เป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

จำนวนของโครงงานและบทความวิชาการทางพระพุทธศาสนาตามจำนวนประชากร ของการทำวิจัยในครั้งนี้ ได้สรุปและจำแนกโครงงานและบทความวิชาการทางพระพุทธศาสนา ออกเป็น 16 ประเภทปัญหา โดยอ้างอิงจากหลักการกำหนดปัญหาของสหประชาชาติประกอบ ไปด้วย 17 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Goals) 169 เป้าประสงค์ (Targets) โดยเป้าหมาย ต่าง ๆ ประกอบด้วย

ตารางที่ 1 สรุปประเด็นใช้เป็นเกณฑ์ในการทำโครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะ การเรียนรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

ประเด็นและเป้าหมายจาก SDGs	จำนวน ปี 61	จำนวน ปี 62	รวม	ร้อยละ
เป้าหมายที่ 1 จัดความยากจน	0	1	1	0.84
เป้าหมายที่ 2 จัดความหิวโหย	0	1	1	0.84
เป้าหมายที่ 3 สร้างหลักประกันให้คนมีชีวิตที่มีคุณภาพ	25	19	44	37.29
เป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันให้การศึกษาที่มีคุณภาพ	6	5	11	9.32
เป้าหมายที่ 5 บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ	4	3	7	5.93
เป้าหมายที่ 6 สร้างหลักประกันให้มึน้ำใช้	2	2	4	3.39
เป้าหมายที่ 7 พลังงานสมัยใหม่ในราคาที่ย่อมเยาและ ยั่งยืน	1	2	3	2.54
เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ ยั่งยืน	6	4	10	8.47
เป้าหมายที่ 9 สร้างโครงสร้างพื้นฐานอุตสาหกรรม	0	1	1	0.84
เป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เท่าเทียม	3	2	5	4.24
เป้าหมายที่ 11 ตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย	0	1	1	0.84
เป้าหมายที่ 12 การบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน	1	1	2	1.69

ประเด็นและเป้าหมายจาก SDGs	จำนวน ปี 61	จำนวน ปี 62	รวม	ร้อยละ
เป้าหมายที่ 13 ต่อสู้กับสภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	2	1	3	2.54
เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้มหาสมุทร ทะเล	0	1	1	0.84
เป้าหมายที่ 15 ปกป้อง พืชพันธุ์ และส่งเสริมการใช้ระบบนิเวศบนบก	8	6	14	11.86
เป้าหมายที่ 16 สนับสนุนสังคมที่สงบสุข	7	3	10	8.47
	65	53	118	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า เป้าหมายที่มีนักศึกษาเลือกทำโครงการเสนอบทความวิชาการทางพระพุทธศาสนามากที่สุดคือ เป้าหมายที่ 3 สร้างหลักประกันให้คนมีชีวิตที่มีคุณภาพ และส่งเสริมสุขภาวะที่ดีของคนทุกเพศทุกวัย จำนวน 44 โครงการบทความ คิดเป็นร้อยละ 37.29 รองลงมาคือเป้าหมายที่ 15 ปกป้อง พืชพันธุ์ และส่งเสริมการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน การต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย หยุดยั้งการเสื่อมโทรมของดินและฟื้นฟูสภาพดินและหยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ จำนวน 14 โครงการบทความ คิดเป็นร้อยละ 11.86 รองลงมาคือ เป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันให้การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและครอบคลุม และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน จำนวน 11 โครงการบทความ คิดเป็นร้อยละ 9.32 ถัดมา คือ เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และครอบคลุมและการจ้างงานเต็มอัตรา และงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน และ เป้าหมายที่ 16 สนับสนุนสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน จัดให้มีการเข้าถึงความยุติธรรมสำหรับทุกคน และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบและมีความครอบคลุมในทุกระดับ และถือเอาเป็นวาระของโลกที่ต้องร่วมด้วยช่วยกันทำให้โลกพัฒนาอย่างยั่งยืน มีจำนวนเท่ากันที่ 10 โครงการบทความ คิดเป็นร้อยละ 8.47 ของแต่ละเป้าหมาย ส่วนเป้าหมายที่มีผู้เลือกน้อยที่สุดมี 5 เป้าหมายคือ เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนในทุกรูปแบบทุกที่ เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย บรรลุเป้าความมั่นคงทางอาหาร ปรับปรุงโภชนาการ และสนับสนุนการทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน เป้าหมายที่ 9 สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความต้านทานและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม และเป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ความต้านทานและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างครอบคลุมและยั่งยืน โดยมีผู้เลือกเป้าหมายละ 1 โครงการบทความ คิดร้อยละ 0.84 ในแต่ละเป้าหมาย

ตอนที่ 2 ผลการประเมินแนวทางการจัดการเรียนการสอนการอ่านการเขียนบทความทางพระพุทธศาสนาโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม ทักษะด้านความรู้ก่อนและหลังเรียน

ตารางที่ 2 แสดงระดับคะแนนจากการประเมินแนวทางการจัดการเรียนการสอนการอ่านการเขียนบทความทางพระพุทธศาสนาโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	118	66.28	0.211	6.805	.000**
หลังเรียน	118	82.56	0.211		

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม ทักษะด้านความรู้หลักธรรมก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า ระดับคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม ทักษะด้านความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 118 รูป/คน ก่อนได้รับการพัฒนาคุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ด้วยวิธีการสอนแบบโครงงานเป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับกลาง ($\bar{X} = 66.28$, S.D. = 0.211) แต่หลังจากได้รับการพัฒนาระดับคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม ทักษะด้านความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 118 รูป/คน มีระดับคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม ทักษะด้านความรู้ที่เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 82.56$, S.D. = 0.211) ซึ่งนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 118 รูป/คน ที่ได้รับการพัฒนาคุณลักษณะ คุณธรรมจริยธรรม ทักษะด้านความรู้ด้วยการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน โดยใช้แผนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรม ทักษะด้านความรู้ในการสอนมีคะแนนคุณธรรมจริยธรรม ทักษะด้านความรู้หลังการประเมินสูงกว่า ก่อนการประเมินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การพัฒนาคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรม ทักษะด้านความรู้ด้วยการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน สำหรับนักศึกษานักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 118 รูป/คน พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการพัฒนาคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรมด้วยการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน โดยใช้แผนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประกอบการสอน จะทำให้มีคุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์หลังการประเมินสูงกว่าก่อนการประเมิน จึงเป็นผลให้เกิดการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแนวทางและออกแบบการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปการวิจัยผ่านแนวทางการจัดการเรียนการสอน

การนำเสนอกรอบแนวคิดและแนวทางการทำโครงการเป็นฐาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นการสะท้อนและการถกเถียงเกี่ยวกับวิธีการที่โครงการสามารถปรับปรุงและสร้างความเข้มแข็งขึ้นได้ 6 เกณฑ์คือ

1. ความท้าทายทางปัญญาและการบรรลุเป้าหมาย กล่าวโดยสรุปได้ว่า นักศึกษาเรียนรู้อย่างลึกซึ้งในความคิดอย่างจริงจังและมุ่งมั่นเพื่อความเป็นเลิศ โดยผู้ให้คำปรึกษาจะมีบทบาทในการตั้งคำถาม และตั้งประเด็นศึกษาปัญหาท้าทายคำถามและปัญหาในช่วงเวลาที่สมควร และสามารถพุ่งเป้าไปที่แนวคิดความรู้และทักษะในสาขาวิชาและสาขาวิชาทางปัญญา ซึ่งมีความเหมาะสมในบริบททางศาสนาและการเรียนรู้เชิงปรัชญาที่นุ่มลึกลงไป และสามารถให้ประสบการณ์การเรียนการสอนตามการวิจัยและการสนับสนุนที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้และความสำเร็จของโครงการที่ได้ทำ นักศึกษาจึงเกิดผลการเรียนรู้และความเข้าใจในหลักคุณธรรมจริยธรรมและความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้มีคุณภาพสูงสุด

2. การค้นพบความจริง เปรียบเสมือนแกนหลักของโครงการอันเป็นเครื่องมือของพัฒนาความจริง การค้นหาคำตอบปัญหาอย่างแยบยล ขณะทำงานในโครงการและเขียนบทความนักศึกษาได้สะท้อนภาพของความคิดของตนเองที่มีความหมายลึกซึ้งและเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชีวิตและอนาคตของพวกเขาออกมาผ่านคำพูดและการนำเสนอโครงการและรายงานออกมาเป็นบทความวิชาการ

3. ผลผลิตเพื่อสาธารณะ การทำงานของนักศึกษาจะได้รับการอภิปรายและวิพากษ์วิจารณ์อย่างเปิดเผย อันเป็นส่วนหนึ่งของการทดลองนำเอาตนเองและผลงานของตนเองไปเผยแพร่ เปิดกว้างเพื่อรับฟังเสียงสะท้อนในบางโอกาส จึงเป็นโอกาสดีที่ผู้ให้คำปรึกษาโครงการและบทความจะให้คำแนะนำแก่นักศึกษาและได้ร่วมงานกับเพื่อนครูและบุคคลอื่นในชุมชน เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากการแสดงผลงานและอธิบายกระบวนการเรียนรู้ให้เพื่อนและคนที่อยู่นอกห้องเรียน โดยมหาวิทยาลัยมีจำนวนนักท่องเที่ยวนักศึกษาเยี่ยมชมองค์พระธาตุเจดีย์หลวง และชุมชนมรดกวัฒนธรรม (monk chat) อันเป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการนำเสนอผลงานหรืออภิปรายโดยสังเขปได้ โอกาสในการได้รับการตอบรับและ/หรือมีส่วนร่วมในการพูดคุยกับผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญ นักศึกษาจึงจะเกิดลักษณะการเรียนรู้อย่างแท้จริงได้ (Authentic learning)

4. ได้แสดงความร่วมมือ โครงการเป็นเครื่องมือที่ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ ในแบบออนไลน์หรือได้รับคำแนะนำจากที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ วิธีการที่อยู่ในรูปแบบที่ยอมรับแบบประชาธิปไตยได้คือ การทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ที่จะเป็นสมาชิกในทีมที่มีประสิทธิภาพและผู้นำ การเรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกับที่ปรึกษาผู้ใหญ่ผู้เชี่ยวชาญสมาชิกในชุมชนธุรกิจและองค์กรต่าง ๆ อันเสมือนเป็นการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติที่สุดเนื่องจากผู้เรียนที่อ่อนที่สุดในกลุ่มก็จะสามารถเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับการเคลื่อนที่ของความคิด

ของคนในกลุ่ม พร้อมทั้งเกิดการร่วมมือและมอบหมายงานที่เหมาะสมให้แก่บุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มได้

5. การจัดการโครงการและบทความวิชาการ นักศึกษาใช้ขั้นตอนการจัดการโครงการที่จะช่วยให้พวกเขาดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพตั้งแต่การเริ่มต้นโครงการจนจบการรายงานโครงการผ่านบทความวิชาการทางพระพุทธศาสนา ที่ปรึกษาโครงการมีหน้าที่ให้คำแนะนำเพื่อให้ นักศึกษาสามารถจัดการตัวเองและทีมของพวกเขาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตลอดโครงการและบทความอย่างมีระบบระเบียบมีขั้นตอนที่ปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ

6. ผลการทำงานแบบสะท้อนกลับ เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่นักศึกษาสะท้อนผลงานและการเรียนรู้ตลอดการทำโครงการและการเขียนบทความ และเป็นจุดสุดท้ายที่ทำให้เกิดความรู้สึกและคุณค่าสูงสุดของพลังที่ทุ่มเทไปกับโครงการและการเขียนบทความทางวิชาการตลอดเวลาทั้งภาคการศึกษา

อภิปรายผล

1. ระดับคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมทักษะด้านความรู้ของนักศึกษาระดับระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 จำนวน 65 รูป/คน ก่อนได้รับการพัฒนาคุณลักษณะความคิดสร้างสรรค์ด้วยวิธีการสอนแบบโครงการเป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับกลาง ($\bar{X} = 66.28$, S.D. = 0.211) แต่หลังจากได้รับการพัฒนาในระดับคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมทักษะด้านความรู้ของนักศึกษามีระดับคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมทักษะด้านความรู้ที่เพิ่มขึ้นอยู่ ในระดับสูง ($\bar{X} = 82.56$, S.D. = 0.211) ซึ่งนักศึกษาที่ได้รับการพัฒนาคุณลักษณะ คุณธรรมจริยธรรมทักษะด้านความรู้ด้วยการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน โดยใช้แผนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรม ทักษะด้านความรู้ในการสอนมีคะแนนคุณธรรมจริยธรรม ทักษะด้านความรู้หลังการประเมินสูงกว่า ก่อนการประเมินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ทว่าวิจัยไม่ได้สอดคล้องกับการศึกษาของ ประทานพร อุ่นอ้อ โดยทั้งหมด เมื่อทดสอบในมิติของการสอบเชิงเหตุและผลกลับพบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ Project Based Learning ในรายวิชา 2201 - 2412 วิชาการเขียนโปรแกรม GUI ตาม หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ 2545 ซึ่งการจัดกระบวนการ เรียนรู้ดังกล่าวส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจใน กระบวนการเขียนโปรแกรม GUI ได้อย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ ในระดับปานกลางก็มีนัยทางสถิติ ซึ่งสามารถพัฒนาทักษะการคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองและส่งผลกระทบต่อผลการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างการจัดการสอนโดยใช้โครงการเป็นฐาน ช่วยให้ผู้เรียนได้ผลิตงานที่เป็นรูปธรรมก็จริงอยู่ อย่างไรก็ตามการวิจัยในชั้นเรียนครั้งนี้ ค้นพบข้อด้อยอันเป็นเหตุให้ผู้เรียนแสดงความสามารถได้ดีโดยแผนการสอนและกรอบการส่งเสริมคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้ในการวิจัยนี้นักศึกษา

แสดงศักยภาพในการทดสอบมาตรฐานทางภาษาได้ลดลง เนื่องด้วยการทุ่มเทเวลาให้กับ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหามากเกินไปอาจทำให้เกิดปัญหาเมื่อนักศึกษาทำแบบทดสอบมาตรฐาน เนื่องจากไม่มีความรู้ที่จำเป็นในการทำคะแนนให้ได้สูง ในขณะที่การจัดการเรียนการสอนที่ใช้ ปัญหาเป็นฐานจะพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกันและการให้เหตุผล การทดสอบ จำนวนมากจะให้รางวัลการเรียนรู้ตามข้อเท็จจริงด้วยคำถามปรนัยและคำถามคำตอบสั้น ๆ แม้จะมีข้อดีมากมาย แต่ผู้วิจัยสามารถสังเกตเห็นว่าปัญหานี้เกิดขึ้นได้ หากได้ดำเนินกิจกรรม การเรียนรู้ที่เน้นปัญหาเป็นประจำเกินไป (ประทานพร อุ๋นอ, 2556)

2. คุณธรรมจริยธรรม ทักษะด้านความรู้ของนักศึกษาหลังจากได้รับการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม ทักษะด้านความรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับปานกลาง และแตกต่างกันมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่านักศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 118 รูป/คน เกิดการพัฒนาทางด้านระดับคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม ทักษะด้านความรู้จากการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ที่เป็นเช่นนี้ เพราะกิจกรรม การเรียนการสอนแบบโครงงาน ช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ สร้างจินตนาการ แสดง ความคิดได้ หลากหลาย รู้จักสังเกตและซักถาม ปรากฏในบทสรุปของวิจัยของ วัฒนา มัคคสมัน ได้ใช้คำว่า “โครงการ” และสรุปความหมาย ของรูปแบบการสอนแบบโครงการว่า เป็นการจัดประสบการณ์ที่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลุ่มลึกโดยเรื่องที่ เรียนและประเด็นปัญหาที่ศึกษามาจากความสนใจของตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงกับเรื่องที่ศึกษานั้น โดยการเปิดโอกาสให้สังเกตอย่างใกล้ชิดจาก แหล่งความรู้เบื้องต้น อาจใช้ระยะเวลาที่ยาวนานอย่างเพียงพอตามความสนใจของเขา เพื่อที่จะ ได้ ค้นพบคำตอบและคลี่คลายความสงสัยใคร่รู้ ในการจัดกิจกรรมนั้นอาจประสบกับทั้ง ความสำเร็จและความล้มเหลวในวิธีการแสวงหาความรู้ตามวิธีการของเขาเอง และเมื่อเขาพบ คำตอบก็ จะนำความรู้ใหม่ที่ได้นั้นมาเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ตามความต้องการของเขาเอง โดยจะนำเสนอต่อเพื่อน ครู ผู้ปกครองและคนอื่น ๆ ทำให้เขาเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จ นั้น วิธีการสอนแบบโครงงานเป็นฐานช่วยพัฒนาผู้เรียน ทั้งด้านความรู้และคุณลักษณะผ่านการ ทำงานที่มีการค้นคว้ามีการแก้ปัญหาและการใช้ความรู้ในชีวิตจริงโดยมีตัวผลงานและการ แสดงออกถึงศักยภาพจากการเรียนรู้ ทำให้เกิดเป็นความคิดสร้างสรรค์ และมีการพัฒนาการ เพิ่มขึ้นไปทุก ๆ สัปดาห์ แต่ถึงกระนั้นความไม่พร้อมของนักศึกษาก็เป็นอุปสรรค แบบฝึกหัด การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักสามารถดึงดูดนักศึกษาของนักวิจัยได้หลายคนมาก แต่สำหรับ บางคนอาจรู้สึกว่าการปล่อยปละเนื่องจากไม่พร้อมที่จะจัดการกับแบบฝึกหัดและโครงงาน ประเภทนี้ด้วยเหตุผลหลายประการ ในแต่ละชั้นเรียนและแต่ละกิจกรรมการมีส่วนร่วมอาจถูก ขัดขวางเนื่องจาก ความยังไม่บรรลุนิติภาวะ เนื่องจากนักศึกษาบางคนมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ไม่เพียงพอที่จะทำงานเป็นกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ตอบสนองความคาดหวังและทำให้

นักศึกษาคนอื่นเสียสมาธิ ความไม่คุ้นเคย นักศึกษาบางคนอาจมีปัญหาในการเข้าใจแนวคิดของ ปัญหาที่เปิดกว้างเนื่องจากพวกเขาไม่สามารถวางใจในคำตอบจากอาจารย์ผู้ชี้แนะหรือผู้ที่ให้ความรู้ในระดับหนึ่งได้ การขาดความรู้ที่จำเป็นที่ต้องมี แม้ว่ากิจกรรมถูกออกแบบขึ้นเพื่อแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องและเป็นรูปธรรม แต่นักศึกษาต้องการข้อมูลใหม่หรือเชิงนามธรรมเพื่อสร้างวิธีการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพหรือนักวิจัยจึงต้องสามารถบรรเทาปัญหาเหล่านี้ได้ บางส่วนโดยการตรวจสอบห้องเรียนและแจกจ่ายแหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เช่นการชี้แนะ คำถามและบทความให้อ่าน สิ่งนี้ควรทำให้นักศึกษามีสมาธิและช่วยให้เอาชนะช่องว่างทางความรู้ แต่ถ้านักวิจัยคาดการณ์ว่าจะเผชิญกับความท้าทายเหล่านี้บ่อยเกินไปควรตัดสินใจที่จะหลีกเลี่ยงหรือไม่นำรูปแบบฝึกหัดการเรียนรู้ที่เน้นปัญหามาใช้ จุดนี้เป็นทางแยกระหว่าง การเลือกนำโครงการมาใช้หรือการสอนโดยวิธีการอื่น ๆ (วัฒนา มัคคสมัน, 2551) ซึ่ง Guilford, J. P. ได้กล่าวไว้ว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาของบุคคลเป็นการคิดที่ก่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้น และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความคิดหลายแง่มุม บทบาทของครูผู้สอน ครูต้องเป็นผู้คอยกระตุ้นส่งเสริม ให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นอยากทำโครงการ ให้แนวคิดกว้าง ๆ ให้คำแนะนำที่เหมาะสม ให้กำลังใจ สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในการเรียน ดูแลการจัดทำรายงานให้สมบูรณ์และถูกต้อง ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ออกแบบและวางแผนการดำเนิน โครงการเอง ขั้นตอนนี้จะช่วยให้ผู้เรียน รู้จักแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับกลุ่มอื่นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูผู้สอน (Guilford, J. P., 1967) โดยแนวคิดของ ลัดดา ภูเกียรติ ผู้เรียนต้องสรุปผลการศึกษา จัดทำรายงาน คิดและหาวิธีการ นำเสนอผลงานที่เหมาะสมกับ โครงการที่ทำ เตรียมการนำเสนอผลที่ได้จากการทำโครงการ เพื่อให้ผู้อื่นมีความเข้าใจในการศึกษาของตนเองหรือกลุ่มอย่าง ชัดเจน ทั้งในด้านกระบวนการ ศึกษาหรือการดำเนินงานและผลที่ได้จากการศึกษาในเรื่องนั้น โดยมีครูดูแลให้คำแนะนำหรือ ให้คำปรึกษาและจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนนำเสนอผลการศึกษา ได้อย่างราบรื่น แต่ผลสะท้อนสำคัญของงานวิจัยนี้ กล่าวคือองค์ที่แตกต่างกันของความเกี่ยวข้อง และการใช้งานโครงการเป็นฐานอาจเป็นเรื่องยากที่จะระบุปัญหาที่จับต้องได้ ซึ่งผู้เรียนสามารถ แก้ไขได้ด้วยเนื้อหาที่กำลังเรียนและทักษะที่ตนเชี่ยวชาญ มีประเด็นชัดเจนที่แนะนำ สองประเด็น 1) หากผู้เรียนเบี่ยงเบนจากวัตถุประสงค์ของความท้าทายได้ง่าย ๆ ผู้เรียน จะพลาดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในโครงการ 2) การทดลองสามารถเปลี่ยนจุดเน้นและ จุดประสงค์ของปัญหาได้เมื่อผู้เรียนเจออุปสรรคที่ไม่คาดคิด การเอาชนะอุปสรรคมีประโยชน์ แต่อาจส่งผลต่อการวางแผนที่นักวิจัยออกแบบไว้แต่ต้น ทำให้ยากที่จะกลับมาติดตามอีกครั้ง เมื่อกิจกรรมเสร็จสิ้นและผ่านช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ไป เนื่องจากความยากลำบากในการทำให้ กิจกรรมมีความเกี่ยวข้องและเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา นักวิจัยอาจเห็นว่าการ เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักใช้พลังงานมากและเกิดความย่อท้อในการเรียนการสอนโดยใช้ โครงการนั้นก็เป็นไปได้ (ลัดดา ภูเกียรติ, 2552)

3. คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม ทักษะด้านความรู้ก่อนเรียนมีเกณฑ์สูงชัน การวิเคราะห์หาเหตุผลและสังเคราะห์เอกสาร Content Analysis เริ่มจากกิจกรรมและการประเมินตนเอง และจากการสัมภาษณ์ของคณะกรรมการของภาควิชา ต่อการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 118 รูป/คน สามารถสะท้อนและสังเคราะห์ถอดความเป็นคู่มือแนะแนวทางการทำโครงงานเป็นฐาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ซึ่งจำแนกเป็นขั้นตอนตามเกณฑ์ได้ 6 ข้อ คือ 1) ความท้าทายทางปัญญาและการบรรลุเป้าหมาย 2) การค้นพบความจริง 3) ผลผลิตเพื่อสาธารณะ 4) ได้แสดงความร่วมมือ 5) การจัดการโครงการ 6) ผลการทำงานแบบสะท้อนกลับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณน์ กล่าวไว้ว่า การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนให้มากที่สุด สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณน์, 2544) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีระนันท์ ตานนท์ ได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยโครงงานกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านไค่นุ่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 12 คนพบว่า นักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีพฤติกรรมระหว่างกาปฏิบัติโครงงานในระดับมาก เรียงลำดับ พฤติกรรมความสนใจในการเรียนความสนุกสนานความกระตือรือร้นและความเชื่อมั่นกล้าแสดงออกตามลำดับ (อีระนันท์ ตานนท์, 2542) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณิ แสนภักดี ได้วิจัยเรื่อง การใช้วิธีการสอนแบบโครงงานเพื่อสร้างความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดตะก่ กรุงเทพมหานคร พบว่านักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ด้านคำศัพท์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และ นักศึกษามีความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ (สุพรรณิ แสนภักดี, 2553) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีระพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน และ เฉลิมขวัญ สิงห์วิ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน ก่อนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน โดยผลการศึกษาพบว่านิสิตมีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยรวมและรายด้านทุกด้าน การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานช่วยพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ ทั้ง 5 งานวิจัยก่อนหน้าระบุความรู้และความสามารถของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี หากว่าความไม่พร้อมของครูจะสะท้อนผ่านการดูแลกิจกรรม ถ้าการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นประสบการณ์ใหม่ ครูผู้สอนต้องเตรียมปรับการสอนบางอย่าง เช่นการแก้ไขผู้เรียนที่ตั้งสมมติฐานหรือข้อความที่มีข้อบกพร่องอย่างเปิดเผยสามารถป้องกันไม่ให้ผู้เรียนคิดผ่านแนวคิดและคำถามที่ยาก ๆ ในทำนองเดียวกันผู้สอนไม่ควรสอนเชิงส่งเสริมการเรียกคืนข้อเท็จจริงอย่างรวดเร็ว แต่ควรให้

ความสำคัญกับการให้คำแนะนำเพื่อช่วยแก้ไขการใช้เหตุผลที่ไม่เหมาะสมตั้งคำถามกับตรรกะ และความคิดของผู้เรียนในลักษณะที่สร้างสรรค์ เผยแพร่เนื้อหาสำหรับการวิจัยและเสริมสร้างแนวคิดใหม่ ๆ ถามคำถามที่ตรงเป้าหมายกับกลุ่มหรือชั้นเรียนโดยเน้นความสนใจไปที่ประเด็นเฉพาะของปัญหา ขึ้นอยู่กับรูปแบบการสอนของ นักวิจัยอาจต้องใช้เวลาในการเตรียมตัวเพื่อให้สามารถใช้บทเรียนการเรียนรู้ที่เน้นปัญหาได้สำเร็จ (ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน และเฉลิมขวัญ สิงห์วี, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาการสอนรายวิชาการอ่านการเขียนบทความทางพระพุทธศาสนาโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานถือว่าเป็นรูปแบบการสอนที่ได้ผลเป็นอย่างดีที่ทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าวางแผนโครงงานของตนเองและเป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนค้นคว้าหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของปัญหาที่แตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม นอกจากผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรมคือตัวโครงงานแล้ว แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาภายใต้รูปแบบโครงงานเป็นฐานในการเรียนรู้ (PjBL) สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง มีความตั้งใจที่จะทำงานของตนให้สำเร็จ มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย มีความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งมากขึ้น เข้าใจหลักธรรมขั้นสูงผ่านการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและสามารถนำความรู้หลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมโดยไม่ยึดตามเนื้อหาบทเรียนตายตัว ให้นักศึกษาได้ทำตามความคิดและจินตนาการอย่างอิสระ เปิดโอกาสให้ใช้กระบวนการใดก็ได้ในการหาเหตุและผลของการทำงาน และแนวทางแก้ปัญหา ส่งผลให้ระดับคุณลักษณะความรู้และคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาอยู่ในระดับสูงขึ้น และองค์ความรู้ด้านหลักธรรมคำสอนบรรลุผลมากกว่าที่กำหนดไว้ในเนื้อหาสาระรายวิชาได้ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า กิจกรรมระหว่างเรียนควรมีรูปแบบหรือตัวอย่างโครงงาน รูปเล่มรายงานและบทความวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่ผ่านการนำเสนอในระดับชาติหรือนานาชาติมาให้นักศึกษาดูเป็นตัวอย่างเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานที่แตกต่างผ่านประเด็นปัญหาที่เป็นปัจจุบัน และเมื่อการดำเนินโครงงานสำเร็จเป็นชิ้นงานแล้ว ควรวางแผนดำเนินการให้นักศึกษาได้นำผลงานบทความวิชาการและรายงานผลงานโครงงานออกไปนำเสนอในที่สาธารณะหรือในสื่อสังคมออนไลน์ที่เปิดกว้างทั้งในระดับชาติและนานาชาติ โดยมหาวิทยาลัยอาจจัดโครงการนำเสนอผลงานวิชาการขึ้นร่วมกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยให้ นักศึกษามีความกล้าแสดงออก พัฒนาการพูด การนำเสนอ การใช้ภาษาที่ถูกต้อง และเป็นแรงผลักดันในการพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานให้ดียิ่งขึ้นและจักได้นำผลงานนั้นไปเป็นตัวอย่างสำหรับให้นักศึกษารุ่นน้องได้ศึกษาและพัฒนาต่อ และผู้บริหาร

สถานศึกษาทั้งหลายหรือผู้เกี่ยวข้องควรสนับสนุนและส่งเสริมแนวทางการจัดการเรียนรู้ภายใต้รูปแบบโครงงานเป็นฐานในรายวิชาอื่นอีก ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรมและความรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผ่านรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา โดยมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการวิจัยทุกขั้นตอน และควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) เพื่อพัฒนาทักษะการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก้ปัญหาทั้งทางด้านจิตใจ เศรษฐกิจและสังคม ที่เกิดขึ้นในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา

เอกสารอ้างอิง

- ดุขฎิโย เกลา และคณะ. (2557). การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชน: จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- ทิตนา แหมมณี. (2542). การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โมเดลซิปปา (CIPPA Model). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2551). รูปแบบการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2560). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรนนท์ ตานนท์. (2542). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยโครงงาน. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด.
- ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน และ เฉลิมขวัญ สิงห์วี. (2563). การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 46(1), 218-253.
- ประทานพร อุ่นอ. (2556). การจัดการเรียนการสอน โดยใช้ Project Based Learning ในรายวิชาการเขียน โปรแกรม GUI สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยเทคโนโลยีไทย - ไต้หวัน (ปิติโอ).
- พาสนา จุลรัตน์. (2561). การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในยุค Thailand 4.0. วารสารวิชาการ Veridian E - Journal, Silpakorn University, ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(2), 2363-2380.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2549). หลักสูตรคณะศึกษาศาสตร์. นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

- _____. (2559). หลักสูตรคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยศรีปทุม. (2554). การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน Project Based Learning. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ลัดดา ภูเกียรติ. (2552). การสอนแบบโครงงานและการสอน แบบใช้วิจัยเป็นฐานงานที่ครู ประถมทำได้. กรุงเทพมหานคร: สาธิตแอนด์ชั้นพรีนติง.
- วัฒนา มัคคสมัน. (2551). การสอนแบบโครงการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). สนุกกับการเรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์.
- ศิริมา จิตต์จรัส และคณะ. (2560). แนวทางการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย. วารสารวิชาการ Veridian E - Journal, Silpakorn University, ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(2), 313-331.
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาบรรณ. (2544). เทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2547). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิคจำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). การจัดการความรู้แบบโครงงาน. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุพรรณิ เสนอกิติ. (2553). การใช้วิธีการสอนแบบโครงงานเพื่อสร้างความคงทนในการเรียนรู้ คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดตะกล้า กรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2564 จาก <https://www.krupatom.com/wp-content/uploads/2019/07/PJBL.pdf>
- อรชนิดา หวานคง. (2559). การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 7(2), 303-314.
- Guilford, J. P. (1967). The Nature of Human Intelligence. In McGraw - Hill. Book Company.
- Partnership for 21st Century Skills. (2007). Beyond the Three Rs: Voter Attitudes Toward 21st Century Skills. Tucson, AZ: Author. Retrieved May 1, 2021,

from http://www.p21.org/storage/documents/21st_century_skills_education_and_competitiveness_guide.pdf.

Partnership for 21st Century Skills. (2019). Framework for 21st Century Learning. Retrieved May 1, 2021, from <http://www.p21.org/about-us/p21-Framework>

Raimes, A. (1983). Techniques in teaching writing. Oxford. Oxford University Press.